

KAPITTEL 1

Barnehagefaglig master i praksis

Mari Pettersvold Universitetet i Sørøst-Norge
Jan Jaap Rothuizen VIA University College
Solveig Østrem OsloMet – storbyuniversitetet

Denne boka handler om kunnskapssøkende pedagoger, og om hva som skjer i møtet mellom akademisk kunnskap og barnehagefaglig pedagogisk praksis. Hovedpersonene i boka er barnehagelærere i norske barnehager og pedagoger i danske daginstitusjoner som ikke har slått seg til ro med at deres grunnutdanning er tilstrekkelig i møte med de komplekse oppgavene de står overfor, og som har gått videre og tatt en barnehagefaglig masterutdanning.

Boka har et dobbelt sikte. For det første presenteres ny empirisk kunnskap om hvordan kompetanse på masternivå anvendes i barnehagen, og hvordan akademisk kunnskap gis relevans for barnehagens praksis. Vi er opptatt av hva pedagoger med masterutdanning selv gir uttrykk for at de er blitt bedre rustet til, og hvilke vilkår som må være til stede for at kompetansen skal komme barnehagen til gode. Hva gjør kompetansen de har tilegnet seg gjennom masterutdanningen, med deres måte å være pedagog på – i relasjon til barna, kollegaene og fagmiljøet, i møte med samarbeidsparter utenfor barnehagen og i forholdet til myndigheter og myndighetspersoner? Med andre ord: Hvordan setter den akademiske utdanningen spor i barnehagens pedagogiske praksis?

For det andre utforskes spørsmålet om forholdet mellom (akademisk) kunnskap og pedagogisk praksis mer prinsipielt. Ved å se masterutdannede barnehagelæreres erfaringer i lys av kunnskapsteori, profesjonsteori og pedagogisk teori forsøker vi å bidra til diskusjonen om hva pedagogisk faglighet kan bety. Etter at hvert av bidragene i studien er presentert, vil vi i

avslutningskapitlet forsøke å identifisere spenninger knyttet til den akademiske utdanningen og til det å ansette masterutdannede barnehagelærere i pedagogiske stillinger i barnehagen.

Bakgrunn: Flere tar masterutdanning

Stadig flere barnehagelærere har masterutdanning. I Norge er det også en uttalt politisk ambisjon at det skal ansettes flere masterutdannede barnehagelærere. Både i Norge og Danmark ser vi økende etterspørsel etter mer kompetanse i barnehagen og flere karriereveier for barnehagelærere og pedagoger. Dermed er det også behov for å tenke nytt, og for å finne ut mer om hvordan akademisk utdanning kan kvalifisere for pedagogisk arbeid og bli en ressurs for barnehagen. Vi håper forskningen som presenteres i boka, vil inngå i diskusjonen om hvordan pedagogisk arbeid kan utvikles og forbedres. I avslutningskapitlet vil vi komme inn på spørsmål om hva det kan bety for innrettingen av masterutdanningene dersom hensikten med utdanningen er at den masterutdannede pedagogen skal kunne bidra til utvikling av både sin egen praksis og den felles (lokale) praksisen i barnehagen.

Fram til nå har kompetanse på masternivå i stor grad vært et spørsmål om enkeltpersoners ønske om mer kunnskap. Det har vært nokså vilkårlig og tilfeldig hvordan denne kompetansen har kommet barnehagen til gode, og om kompetansen kommer til nytte, har i stor grad vært avhengig av hvordan kompetansen blir verdsatt for hver enkelt på hans eller hennes arbeidsplass (Pettersvold & Østrem, 2018). Høsten 2019 ansatte barnehagekjeden Kanvas (2019) de første sju barnehagelektorene, men før dette var det ikke egne stillingskategorier for barnehagelærere med masterutdanning. Det er sjelden masterutdanning er et formalisert krav for stillinger i barnehagen. Ved stillingsutlysninger kan samtidig søkere med mastergrad ha et fortrinn sammenliknet med søkere uten denne kompetansen. Men det kan også forholde seg motsatt; at masterutdanning ikke er et fortrinn, fordi en barnehagelærer med denne kompetansen betraktes som en som er på vei videre. Det kan også være at man regnes som overkvalifisert, i betydningen at barnehagen ikke ser verdien av kompetansen. En barnehagelærer med masterutdanning vil også kunne oppfattes som en som vil gi barnehagen høyere lønnsutgifter enn en ansatt uten slik utdanning.

Å tematisere muligheten til å anvende kompetanse man har tilegnet seg gjennom et akademisk studium, i barnehagen, innebærer å se på forholdet

mellom kompetanse, profesjonsfelleskap og arbeidsdeling. Hva som kan være mulige oppgaver for barnehagelærere med masterutdanning, og hva som er avgjørende for at kompetansen skal kunne tas i bruk på en måte som styrker barnehagen og profesjonen, utdypes i en artikkel om barnehagelærere med masterutdanning (Pettersvold & Østrem, 2018). Spørsmålet som diskuteres i artikkelen, er hva som kan være avgjørende hensyn for at barnehagelærere med masterutdanning skal kunne bidra til å styrke og myndiggjøre profesjonen i å forvalte samfunnsmandatet i hele dets bredde og kompleksitet. Det kan dreie seg om to ulike strategier; en pedagogisk strategi som går ut på å utvide handlingsrommet, og en profesjonsstrategi som går ut på å få økt legitimitet og status. Hvordan disse strategiene konkret utspiller seg, kommer til syne i flere av de empirisk baserte kapitlene i boka. Antologien er også et bidrag til en videre diskusjon om hvilke strukturelle tiltak som kan fremme anvendelse av masterutdannede pedagogers kompetanse i barnehagen og forankre bruk av kompetansen institusjonelt.

Det er barnehagelærerne og deres kompetanse oppmerksomheten rettes mot her. Men andre profesjonsutøvere, som sykepleiere, barneverns-
pedagoger og lærere, kan forhåpentligvis også ha nytte av diskusjonene vi fører i boka, da de står overfor mange av de problemstillingene vi har nevnt og kommer nærmere inn på.

Forskningsprosjektet *Barnehagefaglig master i praksis*

Bokutgivelsen springer ut av forskningsprosjektet «Barnehagefaglig master i praksis» (BaMaP), som er et samarbeidsprosjekt mellom forskere ved én dansk og to norske utdanningsinstitusjoner, henholdsvis VIA University College i Århus, OsloMet – storbyuniversitetet og Universitetet i Sørøst-Norge (USN). Målet med prosjektet har vært å utvide kunnskapen om hvordan barnehagelærere med barnehagefaglig masterutdanning erfarer at deres kompetanse blir anvendt, og om hvordan kompetansen kommer barnehagen til gode og gis muligheter i sektoren.

Flere av bidragsyterne har selv undervist ved masterutdanning for barnehagelærere i mange år. Møtene med stadig nye – og stadig flere – masterstudenter har både gitt et verdifullt innblikk i hvilke faglige spørsmål de er opptatt av, og gjort oss nysgjerrige på hva de erfarer etter at de har fullført utdanningen. Vi er også opptatt av hvordan utdanningen kan utvikles slik at den ikke bare legger grunnlaget for videre faglige fordypning,

men også blir mest mulig relevant for pedagogisk arbeid i barnehagen. Mari Pettersvold og Solveig Østrem gjennomførte i 2018 en mindre spørreundersøkelse, med 33 respondenter, som vi betraktet som «et første lite bidrag til kunnskap om hva barnehagelærere med mastergrad kan tilføre barnehagen, og som en pilotstudie der vi prøver ut noen spørsmål og noen framgangsmåter» (Pettersvold & Østrem, 2018, s. 72). Pilotstudien ble en begynnelse på noe vi hadde ambisjoner om å utvikle videre.

I arbeidet med å utvikle prosjektet gjorde vi noen forsøk på å finne eksterne finansieringskilder, men da vi valgte ikke å prioritere tidkrevende søknadsprosesser med usikkert resultat, ble løsningen å gjennomføre prosjektet i løpet av den forskningstiden som inngår i våre egne stillinger. OsloMet har også bidratt ved at en doktorgradsstipendiat, Kristina Axelsen Ivarson, er tilknyttet prosjektet. I tillegg har Utdanningsforbundet finansiert et delprosjekt, nemlig en spørreskjemaundersøkelse som er gjennomført av Lars Gulbrandsen og Olav Kasin.

Det har i lengre tid vært et samarbeid mellom de norske forskerne som initierte prosjektet, og forskere fra VIA University College i Danmark. Utgangspunktet for samarbeidet har vært en felles interesse for pedagogers faglighet. Denne interessen er bakgrunnen for at det som startet som et prosjekt innenfor en norsk barnehagekontekst, ble et samarbeidsprosjekt med en forventning om at undersøkelser i forskjellige kontekster og tradisjoner kan berike forståelsen av hva en barnehagefaglig master i praksis kan innebære.

Våren 2020 var en prosjektgruppe etablert, og den første fysiske samlingen fant sted i september 2021. Innsamling av datamateriale for hvert av delprosjektene har funnet sted i perioden november 2020 til oktober 2022. Foreløpige resultater er presentert og diskutert innad i prosjektgruppa, og de er lagt fram på noen konferanser der temaet har vært aktuelt. Antologien som nå foreligger, er å anse som sluttrapport for prosjektet.

Empirisk og teoretisk grunnlag

Det empiriske materialet som ligger til grunn for antologien, er kvalitative intervjuer med til sammen 38 masterutdannede barnehagelærere som arbeider i norske og danske barnehager, samt svar på en spørreundersøkelse som er sendt ut til alle norske barnehager (Kasin & Gulbrandsen, 2022). Antologien er også basert på historisk materiale og dokumenter som synliggjør framveksten av videreutdanninger generelt og masterutdanning

spesielt. I våre analyser av det empiriske materialet har vi brukt begreper og innsikter fra kunnskapsteori, profesjonsteori og pedagogisk teori.

Kunnskapsteoretiske forståelser er orientert mot forholdet mellom kunnskap og handling og mellom praktisk kunnskap og teoretisk kunnskap. De profesjonsteoretiske forståelsene vi trekker veksler på, kommer hovedsakelig fra Andrew Abbott, som i sine empirisk funderte overveielser legger vekt på resonneringens og begrunnelsenes betydning for en reflekterende tilstedeværelse og for profesjonsutøvelsens særpreg, synlighet og legitimitet. Videre støtter vi oss på klassisk pedagogisk teori, som legger til grunn at pedagogisk praksis retter seg mot den paradoksale oppgaven som ligger i å oppfordre til selvvirksomhet og selvbestemmelse, vel vitende om at barnet ikke kan oppnå slik selvstendighet uten hjelp og støtte. Pedagogikk oppfattes her som samspill, og den er preget av en uforutsigbarhet som inviterer til improvisasjon og en løpende avveining av om man er på rett vei. Vi har å gjøre med et komplekst felt, noe som gir pedagogen stort ansvar.

Det som kjennetegner pedagogens kjerneoppgave, er at den er en verdi-basert oppgave som handler om å utøve god pedagogikk i stadig skiftende situasjoner. Det betyr at:

- Pedagoger skal ha praktisk evne til å utøve pedagogikk.
- Pedagoger skal ha praktisk evne til å forholde seg spørrende, undersøkende og resonnerende.
- Pedagoger skal kunne stå inne for at det utøves god pedagogikk, og han eller hun vil derfor også anstrenge seg for å undersøke, vurdere og utvikle praksis.
- Pedagoger skal kunne gjøre seg gjeldende i møtestedene mellom pedagogens faglighet og feltets aktører.

Når vi i dette prosjektet undersøker hvordan barnehagelærernes akademiske utdanning setter spor i barnehagens pedagogiske praksis, spør vi om de blir mer kvalifiserte pedagoger ut fra denne forståelsen av hva pedagogikk handler om.

I de enkelte kapitlene gis en nærmere redegjørelse for de teoretiske, metodiske og analytiske grepene som er aktuelle i møte med det empiriske og historiske materialet som presenteres. Her vil vi bare kort knytte noen forbehold til de metodiske tilnærmingene som er valgt. Alle unntatt én av de empiriske undersøkelsene er basert på intervjuer der de masterutdannede selv forteller om egne erfaringer og deler sine tanker om egen

kompetanse, og om hva den kan bety i og for barnehagen. Den siste empiriske undersøkelsen vi trekker veksler på, er en spørreskjemaundersøkelse sendt til styrere i 4713 barnehager om rekruttering av og tilrettelegging for barnehagelærere med masterutdanning. For å få et bredere og mer nyansert bilde av situasjonen kunne disse undersøkelsene med fordel vært supplert med feltarbeid og intervjustudier der andre aktører innenfor barnehagefeltet kommer til orde. Det ville eksempelvis vært interessant å få vite noe om hva kollegaer av de masterutdannede erfarer, og om hvilke tanker representanter for barnehageeierne og barnehagemyndighetene har. Antologien gir altså ikke hele bildet av hvordan masterutdannende barnehagelæreres kompetanse kommer barnehagen til gode, og den kan således leses som en invitasjon til å stille nye spørsmål og søke mer kunnskap.

Dansk og norsk kontekst

Vi som står bak dette prosjektet, har en felles interesse i spørsmålet om hva som kjennetegner pedagogisk faglighet, og om hvordan barnehagen kan utvikles til et best mulig sted å være for barna. Det er noen vesentlige likheter og samtidig noen interessante ulikheter mellom Danmark og Norge som gjør studien aktuell i begge land. Det har ikke vært et uttalt mål å sammenlikne de to landene, men å få fram flere perspektiver og et mer utfyllende bilde.

I begge land er barnehagepedagogikk et fagområde som nesten alle barn og foreldre kommer i berøring med. I begge land er det en tendens til at flere pedagoger tar akademisk videreutdanning. I Danmark gjelder det omkring 10 prosent, i Norge trolig flere, og norske myndigheter har en uttalt ambisjon om at andelen barnehagelærere og styrere med mastergradsutdanning skal øke fram mot 2030. Denne ambisjonen begrunnes med at «[m]astergrad er viktig for å styrke faglig og analytisk-metodisk kompetanse som kreves for å vurdere og videreutvikle barnehagens praksis» (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 32). I Danmark etterspørres ikke masterutdannede pedagoger i pedagogisk praksis, og akademiske videreutdanninger er heller ikke innrettet mot praksis. Likevel finnes det pedagoger som tar en akademisk videreutdanning ut fra et ønske om å vende tilbake til den konkrete pedagogiske hverdagspraksisen.

Å undersøke de samme problemstillingene i en dansk og en norsk kontekst er interessant både fordi barnehagepedagogikken i de to landene har felles faglige røtter i den frøbelske og den sosialpedagogiske tradisjonen,

og fordi den samme tradisjonen i dag er under press på omtrent samme vis. En undersøkelse om hvordan akademisk utdanning møter praksis i henholdsvis Danmark og Norge, er også interessant med tanke på de forskjellene som synliggjøres.

Noe av det som gjør kontekstene forskjellige, er måten de aktuelle utdanningene er utformet på, og deres institusjonelle forankring. I Norge har man helt siden 1982 kunnet ta hovedfag (tilsvarende master) ved de samme institusjonene som utdanner barnehagelærere, og det var et hovedfag som var utviklet som videreutdanning for barnehagelærere. Masterutdanningen er i dag tett knyttet til profesjonsfeltet, og Utdanningsforbundet, fagforeningen som organiserer et flertall av barnehagelærere, er en pådriver for at kompetanse på masternivå skal anerkjennes i barnehagen. Alle de norske deltakerne som er intervjuet, har en barnehagefaglig masterutdanning fra en institusjon som også utdanner barnehagelærere. I Danmark er de akademiske videreutdanningene i høyere grad knyttet til tradisjonelle akademiske disipliner ved de etablerte universitetene. De har mindre nærhet til barnehagefeltet og til profesjonen enn tilfellet er for de norske masterutdanningene.¹ Kandidatutdanningen i Danmark kan bare tas ved et universitet, ikke ved profesjonshøgskolene der man tar sin pedagogutdanning.

Ved siden av de substansielle forskjellene er begrepsbruken ulik, så for å unngå misforståelser kan det være på sin plass å forklare noen ord:

I Danmark anvendes fortsatt betegnelsen «kandidat» for et fullført akademisk studium på nivå og med omfang tilsvarende masterutdanning i Norge. Masterbetegnelsen anvendes for ettårige akademiske overbygninger som gir «en anerkendt akademisk videreuddannelse på dit CV», som det heter på hjemmesiden til DPU (Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, 2022), uten at det framgår hva det mer presist innebærer. Også stillingsbetegnelsene og betegnelsen på den pedagogiske institusjonen er forskjellige. En norsk *barnehage* tilsvarende en dansk *daginstitution* eller et *dagtilbud*. I Danmark gjennomfører man en tre og et halvt år lang *pædagoguddannelse* og får arbeid som *pædagog*. I Norge får man etter endt *barnehagelærerutdanning* yrkestittelen *barnehagelærer*, mens stillingsbetegnelsen de fleste barnehagelærerne har i barnehagen, er *pedagogisk leder*.

1 Av den grunn ble det i 2014 innledet et formelt samarbeid mellom VIA University College og Universitetet i Sorøst-Norge om å tilby masterutdanning i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap for studenter i Danmark. På grunn av de mange institusjonelle endringene som har funnet sted i både Danmark og Norge, er ikke avtalen blitt forlenget.

Det vil si at man har det pedagogiske ansvaret for en avdeling. I Danmark er *pædagogisk leder* betegnelsen på daginstitusjonens faglige og administrative leder, tilsvarende stillingen som i Norge kalles *barnehagestyrer* eller bare *styrer*. I Danmark har man dessuten ofte en dagtilbudsleder som er leder for en klynge av flere (sju–ti) daginstitusjoner.

Bidrag til ny kunnskap om kompetanse i barnehagen

Denne antologien er skrevet i en tid da det finnes mange barnehagelærere med masterutdanning, og da det hele tiden utdannes flere, samtidig som ingen helt vet hva vi vil med dem, eller hvor de skal være. I et temanummer i tidsskriftet *Barnehagefolk* skrev noen av oss som står bak denne antologien, et fiktivt velkomstbrev datert januar 2030 til en nyansatt med masterutdanning. Brevet begynner slik:

Velkommen til deg, barnehagelærer med masterutdanning!

Vi er virkelig glade for at du har takket ja til stilling hos oss. Vi har forventninger til at en barnehagelærer med din kunnskap og erfaring vil bidra positivt i vårt kontinuerlige arbeid med å utvikle barnehagens pedagogiske praksis. Vi som jobber i barnehagen, vet at det behøves variert kunnskap og et rikholdig repertoar av kompetanser og ferdigheter. *Hva slags* kunnskap som behøves, og *hvilke* kompetanser og ferdigheter som bør utvikles, er imidlertid ikke alltid like opplagt. Vi håper du vil kunne hjelpe oss i arbeidet med å sette ord på dette. (Kasin et al., 2022, s. 32)

De empiriske undersøkelsene som presenteres i denne antologien, gir noen svar på hvordan en masterutdannet barnehagelærer med sin kunnskap og erfaring kan bidra i det kontinuerlige arbeidet med å utvikle barnehagens pedagogiske praksis. De 38 barnehagelærerne og pedagogene som er intervjuet, setter ord på «hva slags kunnskap som behøves, og hvilke kompetanser og ferdigheter som bør utvikles». I antologien belyses disse spørsmålene også fra et historisk perspektiv: To av kapitlene omhandler henholdsvis framveksten av et hovedfag i barnehagepedagogikk i Norge og utviklingen av videreutdanninger for pedagoger i Danmark. Dermed blir det tydelig at spørsmålet om hvilken kompetanse som trengs, og hvordan akademisk kunnskap kan få betydning for praksis, aldri er løst.

fra sin samfunnsmessige og historiske kontekst. Forholdet mellom kunnskap, profesjonsutøvelse og pedagogikk må stadig belyses på nye måter, og spørsmålet om hva som skjer i møtet mellom akademisk kunnskap og pedagogisk praksis, vil aldri få et uttømmende svar. Men noen svar får vi gjennom bidragene i denne antologien. I det følgende gir vi en kortfattet presentasjon av hvert av kapitlene.

I kapittel 2 tar Anne Greve for seg hva som ble vektlagt da hovedfag i barnehagepedagogikk ble opprettet ved Barnevernsakademiet i Oslo i 1982. Initiativtaker og pådriver for å få etablert et hovedfag for barnehagelærere var daværende rektor Eva Balke. Med utgangspunkt i notater og dokumenter fra Balkes arkiv har Greve undersøkt hvilke argumenter som ble brukt overfor myndigheter, andre utdanningsinstitusjoner og ansatte ved barnehagelærerutdanningen for å få tilslutning til et slikt hovedfag. Vektlegging av barnehagepedagogikk som eget fag er noe av det som trer fram. Hovedfaget skulle i første rekke være sertifiserende for dem som skulle utdanne barnehagelærere. Det ble lagt vekt på at barnehagelærere skulle utdannes av personer med god kjennskap til barnehagens pedagogikk. Samtidig var det en uttalt frykt for at et hovedfag ville true identiteten som barnehagelærer på grunn av akademisering og større avstand til praksisfeltet.

I Danmark finnes ingen utdanningstilbud tilsvarende hovedfaget eller masterutdanningen i Norge. I kapittel 3 spør Jan Jaap Rothuizen og Sisse Due hvordan det har seg at den akademiske videreutdanningen for pedagoger ikke er videreutdanning i faget de er utdannet i, og om det kunne vært annerledes. Forfatterne presenterer et historisk riss over utdanning og videreutdanning av pedagoger i Danmark, og viser at man ikke på noe tidspunkt har lykket med å forankre profesjonalitet i pedagogikk som fagdisiplin. Det mener de det er god grunn til å gjøre noe med, ikke minst i lys av det de ser som en utopisk, men utbredt forestilling om at et liberalt demokrati kan styres gjennom optimalisering av menneskelige ressurser.

I kapittel 4 undersøker Olav Kasin hva slags betydning masterutdanning kan ha som kunnskapsbase for praksis i barnehagen. Han tar utgangspunkt i særpreg ved barnehagelærerprofesjonen, som at barnas behov for omsorg, lek, læring og danning ses i sammenheng, og at det jobbes for en barnesentrert pedagogikk. Diskusjonen som føres, er basert på intervjuer med tolv masterutdannede barnehagelærere, og spesielt vektlegges det de sier om sin egen profesjonsutøvelse i barnehagen. Betydningen av utdanningen viser

hvordan de utøver profesjonalitet i det Kasin kaller et kunnskapssosiologisk handlingsrom, det vil si at de har en reflektert tilstedeværelse i selve arbeidet, der ulike former for kunnskap artikuleres, diskuteres, kritiseres og endres.

Kapittel 5, av Olav Kasin og Solveig Østrem, handler om hvilke vilkår masterutdannende barnehagelærere møter i barnehagen. Det empiriske grunnlaget er en landsomfattende surveyundersøkelse, og intervjuene med de tolv barnehagelærerne med masterutdanning som er nevnt i kapittel 4. Noe av det som kommer fram, er at det i liten grad utviklet egne stillinger og arbeidsoppgaver for barnehagelærere med masterutdanning, men at det er et handlingsrom innenfor eksisterende stillingsstruktur. Manglende anerkjennelse oppleves som en begrensning. Forfatterne argumenterer for at med noen tydeligere grep som kan bidra til at kompetanse på masternivå blir anerkjent og kan inngå i en kollektiv satsing, vil det være gode muligheter for at kompetansen kan komme barnehagen og det faglige fellesskapet til gode.

I kapittel 6 undersøker Sisse Due og Jan Jaap Rothuizen sammenhenger mellom livshistorie, akademisk utdanning, pedagogisk faglighet og institusjonspraksis. I den aktuelle studien følges fire pedagoger med kandidatutdanning som selv ønsket å komme tilbake til pedagogisk hverdagspraksis. Det er spesielt én av disse fire oppmerksomheten rettes mot. Hennes erfaringer synliggjør de komplekse sammenhengene mellom livshistorieerfaringer, akademisk utdanning, pedagogisk kompetanse og institusjonell praksis. Forfatterne diskuterer hvilke forventninger man kan ha til en akademisk videreutdanning som skal ha relevans for den pedagogiske hverdagen, og hvordan fagfeltet aksepterer og tilbyr stillinger til pedagoger med akademisk videreutdanning.

I kapittel 7 undersøker Kristina Axelsen Ivarson hvilken rolle barnehagelærere med masterutdanning har eller tar i det kollegiale fellesskapet. Det empiriske materialet hun tar utgangspunkt i, består av intervjuer med elleve barnehagelærere med masterutdanning. Intervjuene synliggjør at masterutdanning har gitt større trygghet, noe som har hatt betydning for barnehagelærernes mot til å ytre seg kritisk og stille spørsmål ved den pedagogiske praksisen i barnehagen. Det kommer også fram at det å være en kritisk profesjonsutøver kan oppleves utfordrende. Barnehagelærerne forteller om hvordan de møter utfordringene, og om hvordan de justerer rollen sin for å kunne være den profesjonsutøveren de identifiserer seg med.

Kapittel 8 omhandler masterutdanning og styring. Spørsmålet Mari Pettersvold undersøker, er hvordan barnehagelærere med mastergrad posisjonerer seg internt i barnehagen og i eksternt samarbeid. På bakgrunn av intervjuer med elleve barnehagelærere med mastergrad som arbeider i barnehagen, hevder Pettersvold at masterutdanningen har styrket viljen og evnen til å inngå i dialog med eksterne aktører. Noe av det som kommer fram, er hva teoretisk kunnskap og politiske og prinsipielle dimensjoner betyr for posisjonen. Verdier, viten og vilje følger av hverandre. På grunnlag av det empiriske materialet tar Pettersvold til orde for utprøving av styringsformer som i større grad er basert på tillit, dialog og samskaping. Hun argumenterer for at slike styringsformer kan være nødvendig for å unngå reduserende forenklinger av det som er komplekst, og for å sikre en balanse mellom faglighet og styring.

I kapittel 9 undersøker Solveig Østrem hvordan masterutdannede barnehagelæreres kompetanse kommer til uttrykk. Utgangspunktet er et intervjumateriale der masterutdannende barnehagelærere reflekterer over hvordan de anvender sin kompetanse, og over hva den betyr for barnehagen og for dem selv som profesjonsutøvere. På bakgrunn av det de intervjuede selv uttrykker, ser masterutdanningen ut til å ha styrket barnehagelærernes kompetanse på flere nivåer: For det første har de blitt mer oppmerksom på betydningen av det som skjer her og nå. For det andre har utdanningen gitt dem et tydeligere fagspråk og en ny forståelse av kritikk og uenighet. For det tredje har de fått større faglig trygghet, slik at de evner å formulere et tydelig forsvar for pedagogikken og barnehagens verdier i møte med eksterne aktører.

I det siste og tiende kapitlet samlet vi trådene og diskuterer hva masterutdannede pedagoger og barnehagelærere kan bidra med, hva som støtter opp om de kunnskapsmessige bidragene, og hva som kompliserer det. Vi ser også om eventuelle sammenfall og forskjeller mellom hva de danske pedagogene og de norske barnehagelærerne rapporterer om hva en akademisk utdanning har gitt dem. Vi undersøker om det er mulig å identifisere hva det er som er *virksomt* i utdanningen, og om det i så fall vil være mulig å framheve dette. Til slutt retter vi blikket framover og forsøker å skissere noen muligheter for hvordan barnehagelærere med mastergrad kan gis en plass i barnehagens faglige fellesskap, og hvordan deres akademiske kunnskap kan få betydning for utvikling av pedagogisk faglighet i barnehagen.

Forfatterbiografier

Mari Pettersvold er førsteamanuensis i sosiologi ved Universitetet i Sørøst-Norge. Hennes primære forskningsinteresse er vilkår for demokrati i barnehagen for så vel barn som ansatte. Myndiggjøring av barn og barnehagelærere går igjen som temaer i undervisning og publikasjoner. Doktoravhandlingen fra 2015 har tittelen *Barns demokratiske deltakelse i barnehagen: Fordring og utfordring*. Blant hennes siste publikasjoner, skrevet sammen med Solveig Østrem, er boka *Profesjonell uro: Barnehagelæreres ansvar, integritet og motstand* (2018) og antologien *Problembarna* (2019) redigert sammen med Solveig Østrem.

Jan Jaap Rothuizen er dosent og forskningsleder for programmet Dannelse og etik ved VIA University College i Danmark. Hans forskning handler blant annet om dannelsen av pedagogers pedagogiske faglighet og pedagogikk som kulturvitenskapelig disiplin. Han er medforfatter av bøkene *Pædagogik og fortælling: Om at forstå, fortolke og forny pædagogisk praksis* (2019), *Det pædagogiske projekt: Om at udøve, undersøge og udvikle pædagogisk praksis* (2020) og *Det pædagogfaglige miljø: Et uenighedsfællesskab* (2023).

Solveig Østrem er professor i pedagogikk ved OsloMet – storbyuniversitetet. Hennes forskningsinteresse er temaer i skjæringspunktet mellom politikk, profesjonsutøvelse, pedagogikk og etikk. Hennes siste bokutgivelse er *Å skrive akademisk: En veiviser for forskere* (2022). Hun har også skrevet bøkene *Barnet som subjekt: Etikk, demokrati og pedagogisk ansvar* (2012) og *Barnehagelæreren som profesjonsutøver* (2016), sistnevnte sammen med Bernt Andreas Hennum. Et mangeårig samarbeid med Mari Pettersvold har blant annet resultert i bøkene *Mestrer, mester ikke: Jakten på det normale barnet* (2012), *Profesjonell uro: Barnehagelæreres ansvar, integritet og motstand* (2018) og antologien *Problembarna: Manualer og metoder i barnehage, skole og barnevern* (2019).

Litteratur

Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (2020, 8. desember). *Viden til handling:*

Hvorfor tage en masteruddannelse på DPU? Aarhus Universitet. <https://dpu.au.dk/masteruddannelser/viden-til-handling>

Kasin, O., Østrem, S., Greve, A. & Pettersvold, M. (2022). Velkommen, masterutdannede! *Barnehagefolk*, 39(1), 30–34.

- Kasin, O. & Gulbrandsen, L. (2022). *Barnehagelærere med masterutdanning: Omfang, rekruttering og tilrettelegging i barnehagen* (Rapport). OsloMet – storbyuniversitetet. <https://hdl.handle.net/11250/3028033>
- Kanvas. (2022, 2. juli). *Kanvas med nye lektorstillinger*. <https://www.kanvas.no/nytt-og-nyttig/kanvas-med-nye-lektorstillinger/>
- Kunnskapsdepartementet. (2023). *Barnehagen for en ny tid: Nasjonal barnehagestrategi mot 2030*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnehagen-for-en-ny-tid/id2959402/>
- Pettersvold, M. & Østrem, S. (2018). Barnehagelærere med masterutdanning – potensial for å styrke profesjonen og ivareta barnehagens samfunnsmandat? *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 4, 69–87. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v4.720>